

nie ma bodźców do podaży. Kreowanie hiperkonsumpcjonizmu przez sferę biznesu wobec braku odpowiedzialnej aktywności państwa na rzecz celów zintegrowanego rozwoju jest zastępczym sposobem tworzenia popytu, jednakże z ujemnymi efektami zewnętrznymi, które jak pokazuje historia rynków prowadzą do wielorakich zagrożeń globalnych [Attali, 2002; Kołodko, 2013] i lokalnych, uniemożliwiających przeciężanie pułapek rozwojowych, jak wskazano na nie w SOR w odniesieniu do Polski. Rynki popełniają błędy, nawet jeśli są sprawne [Stiglitz, 2004, s. 90–105], a tak przecież w praktyce nie jest, a tym bardziej być nie może w gospodarce posocjalistycznej, w której przejście do ich działania zaczęło się dopiero w 1990 r. Nie przeczą temu nawet ekonomiści głównego nurtu. To, że błędy kierowania przez państwo są również oczywiste, a w wielu przypadkach groźniejsze od błędów rynku [Woźniak, 1993, s. 60–1004] nie oznacza, że nie należy podejmować prób rachunku kosztów alternatywnych tych błędów. Proces urynkowienia i umiędzynarodowienia gospodarek posocjalistycznych był przecież sterowany przez państwo. Podobnie było z akcesją do UE, choć nie działało się to szokowo. Obok korzyści wynikających z tych działań pojawiły się również koszty, dziś wiemy, że zbyt wysokie. Dlaczego państwo rządzone przez zjednoczoną prawicę miałoby być pozbawione działań optymalizujących koszty funkcjonowania aktualnie istniejącego ładu instytucjonalnego w Polsce i polityki rozwojowej, jak chce tego totalna opozycja?

Trzyletnia praktyka wdrażania dostosowanej do celów SOR koncepcji solidarnego i przedsiębiorczego państwa z silnym przywództwem spotkała się z potężnym oporem grup interesów uzasadnianym ryzykiem powrotu do faszystowskich rządów znanych z okresu międzywojennego i praktyk rządzenia uprawianych w PRL. Opozycja wykorzystywała również popełniane błędy proceduralne związane z pośpiechem we wdrażaniu nowych ustaw. Animatorami i rzecznikami tej krytyki są nie tylko wyznawcy neoliberalnej doktryny, ale również dotychczasowi beneficjenci korzyści z transformacji i akcesji do UE.

Trzyletnie efekty realizacji SOR to okres zbyt krótki, aby wyciągać jednoznaczne wnioski (tab. 3.7). Należy podkreślić, że są one zdecydowanie optymistyczne i zasadniczo nie potwierdzają zarzutów jej krytyków.

Nie tylko przytoczone w tej monografii zmagania rządzących Polską sił politycznych, zarówno w okresie międzywojnia, w czasach PRL, jak również przejścia do gospodarki rynkowej, wskazują, że państwo może lepiej sprzyjać solidarności ze słabszymi podmiotami i regionami uboższymi, ale też jego funkcjonariusze mogą realizować własne cele polityczne kosztem słabszych grup społecznych. Aby zminimalizować takie ryzyko, system polityczny musi być zorientowany na umacnianie podmiotowości osoby, a nie uprawnienia władcze jego instytucji. Ten zmierzający do ideału doskonałości etycznej postulat funkcjonowania systemu politycznego jest niezwykle trudny do osiągnięcia z uwagi na toczącą się w praktyce grę interesów między zbiorowościami zorganizowanymi na różne sposoby indywidualnie, która jest przesycona pogonią za niezasażonymi korzyściami. Demokracja i jej instytucje są produktem tej pogoni. Stąd powstaje pytanie, jak ocalić podmiotowość osoby w świecie upodmiotowionych systemów i instytucji zbudowanych na grze interesów. W opinii autora tej monografii

Tabela 3.7. Makroekonomiczne rezultaty realizacji „Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019*	2020*
Stopa wzrostu PKB <i>per capita</i> (ceny stałe z 2005 r.)	3,8	2,7	3,1	5,1	3,8 (4,0)	3,7 (3,7)
Inwestycje w środki trwałe (w % rok do roku)	7,1	-11,2	6,6	-	-	-
PKB <i>per capita</i> wg PPS, UE-28 = 100	69	-	71	-	-	-
HDI	0,843	0,860	0,865	-	-	-
Stopa bezrobocia (w %)	9,7	8,3	6,6	6,2	-	-
Średni roczny indeks cen konsumpcyjnych	-0,9	-0,6	2,0	1,6	2,3 (1,7)	2,5 (2,7)
Oprocentowanie kredytów 12-miesięcznych na 31 grudnia	8,0	7,5	8,1 ^a (4,4)	8,2 ^a (4,4)	8,2 ^a (4,4)	-
Roczny napływ BIZ (w mld dol.)	13,5	13,4	4,8	-	-	-
Deficyt sektora rządowego i samorządowego (w % PKB, wg ESA 2010)	-2,6	-2,4	-0,7	-0,3	-1,8	-1,6 ^b
Udział długu publicznego w PKB (wg ESA 2010)	51,4	54,4	50,6	49,2	-	-
Zadłużenie zagraniczne ogółem	330,0	335,9	313,1	-	-	-
Zadłużenie zagraniczne budżetu centralnego i samorządów terytorialnych (w mld dol.; wg NBP)	136,4	127,5	146,5	-	-	-
Oficjalne aktywa rezerwowe (w mld dol.) dane NBP	94,9	114,4	113,3	117,0	-	-
Udział salda bilansu obrotów bieżących w PKB (w %.; dane NBP)	-2,9	-1,4	-3,8	0,7	-1,3	-1,2
Saldo bilansu obrotów bieżących (w mld dol.; dane NBP)	-2,7	-2,5	0,6	-3,9	-	-
Saldo bilansu handlowego (w mld dol. obrotów towarowych)	2,5	3,2	1,5	-6,1	-	-
Szacunkowy udział eksportu w PKB (w %)	41,8	43,1	44,5	54,8	(54,1)	(53,8)
Szacunkowy udział importu w PKB (w %)	41,2	42,0	43,1	51,2	(51,2)	(50,9)
Współczynnik Giniego	0,285	0,304	0,289	-	-	-
Kwintylowe rozpiętości dochodów	4,9	-	-	-	-	-
Stopa ubóstwa relatywnego	15,5	13,9	13,4	-	-	-

^a dotyczy kredytów konsumpcyjnych, a w nawiasie mieszkaniowych; ^b prognoza Banku Światowego.

* dane podano za prognozami NBP, a jeśli są podane kursywą zaczerpnięto z uzasadnienia Ustawy budżetowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, KE, NBP, UNDP, www.stat.gov.pl; ww.ec.europa.eu; www.nbp.pl; www.undp.org (dostęp 10.02.2019).